

Kronika wydarzeń Bieszczadzkiego Parku Narodowego –2008–

11.01.2008

Na cmentarzu w Lutowiskach pożegnaliśmy Bogumiłę Kranz – wieloletnią pracownicę Bieszczadzkiego Parku Narodowego i sołtyskę sołectwa Ustrzyki Górne. Bogusia była inspiratorką wielu inicjatyw społecznych. Przez wiele lat organizowała Dni Dobrosąsiedztwa, na których spotykali się mieszkańcy przygranicznych terenów Polski i Ukrainy. Organizowała też zimową imprezę „Zjazd na byle czym”. Jej zaangażowanie i determinacja doprowadziły do rozpoczęcia remontu drogi z Ustrzyk Górnych do Wołosatego. W 2006 roku została laureatką konkursu Złotej Dziesiątki na najlepszego sołtysa w Polsce.

12.01.2008

Rozebrano III Bieszczadzki Bieg Narciarski Szlakiem Kolejki Leśnej „Od Niedźwiedzia aż do Kija”. Impreza skierowana jest do wszystkich miłośników nie tylko nart, ale jak podkreślają organizatorzy: „wszystkiego, co najzdrowsze i najpiękniejsze zimą”. W biegu na trasie z Wetliny do Woli Michowej wzięło udział 146 uczestników, którzy mieli do wyboru trasy o długości 11, 23 lub 41 kilometrów. Jednym ze współorganizatorów i sponsorów biegu był Bieszczadzki Park Narodowy, a komandorem rajdu pracownik BdPN Jacek Kranz.

3.02.2009

Dwudziestu licealistów z Warszawy o mało nie przepłaciło życiem wycieczki w góry. Pod opieką wychowawców wybrali się z Wołosatego przez Halicz na Tarnicę. Trudne warunki terenowe oraz załamanie się pogody spowodowało, że nagle część uczestników wycieczki zaczęła słabnąć. Tylko dzięki szybkiej pomocy GOPR-u udało się uniknąć tragedii. Osłabionych i przemarzniętych młodych ludzi ratownicy GOPR-u ewakuowali z Przełęczy Goprowców do Wołosatego. Trójka w najgorszym stanie trafiła do ustrzyckiego szpitala. „Przygoda” licealistów z Warszawy po raz kolejny udowodniła, że Bieszczady jako góry traktowane są przez wielu „z przymrużeniem oka”. Większość turystów, wybierających się w góry w okresie zimowym nie przestrzega regulaminu BdPN, który zaleca, aby przed wyjściem na szlak fakt ten zgłosić leśniczemu leśnictwa BdPN, na terenie którego wchodzi się do Bieszczadzkiego Parku Narodowego.

19–22.02.2008

Już po raz dwudziesty siódmy Bieszczadzki Park Narodowy oraz Grupa Bieszczadzka GOPR, we współpracy z Urzędem Gminy w Lutowiskach i Cisnej, zorganizowali „XXVII Ogólnopolski Bieszczadzki Rajd Narciarski”. Celem Rajdu jest propagowanie przyjaznych dla środowiska form turystyki zimowej, w tym

tradycyjnych wędrówek narciarskich po bieszczadzkich szlakach górskich. Niepowtarzalna zimowa sceneria i urok bieszczadzkich połonin sprzyjają poznawaniu piękna przyrody Karpat Wschodnich oraz wzajemnej integracji wszystkich uczestników Rajdu. W imprezie uczestniczyło ok. stu narciarzy z całej Polski. Do wyboru mieli cztery trasy o zróżnicowanym stopniu trudności, biegnące między innymi z Wołosatego na Tarnicę i Szeroki Wierch, z Przełęczy Wyżniańskiej przez Małą Rawkę i Dział do Wetliny lub doliną górnego Sanu.

5–7.03.2008

W Bieszczadach przez trzy dni przebywali posłowie Sejmowej Komisji Ochrony Środowiska, biorący udział w wyjazdowym posiedzeniu komisji. W ramach wizyty spotkali się z wójtami, burmistrzami i starostami z Podkarpacia. Główna część wizyty poświęcona była współpracy polsko-ukraińskiej w zakresie ochrony środowiska. Stąd też uczestnictwo w konferencji przedstawicieli strony ukraińskiej, w tym pracowników Ukraińskiej Akademii Nauk oraz Uniwersytetu Lwowskiego, którzy do wielu lat współpracują z Bieszczadzkiem Parkiem Narodowym. Jednym z punktów pobytu posłów było zwiedzenie Muzeum Przyrodniczego BdPN w Ustrzykach Dolnych.

15.03.2008

Zarząd Główny GOPR oraz Bieszczadzka Grupa GOPR zorganizowali Mistrzostwa Ratowników Górskich w Narciarstwie Wysokogórskim. Trasa wytyczona została na terenie Bieszczadzkiego Parku Narodowego w rejonie masywu Wielkiej Rawki i liczyła 20 km. W zawodach wzięli udział ratownicy grup regionalnych GOPR, ratownicy TOPR, ratownicy Zagranicznych Służb Ratownictwa Górskiego oraz osoby startujące poza klasyfikacją generalną zawodów. Bieszczadzka Grupa GOPR drużynowo zajęła I miejsce.

21.03.2008

Kolejny już raz pielgrzymi z całej Polski uczestniczyli w drodze krzyżowej na Tarnicę. W Wielki Piątek pątnicy, grupami po kilkadziesiąt osób, w towarzystwie księży, goprowców oraz pracowników Bieszczadzkiego Parku Narodowego, przeżywali Mękę Pańską wspinając się z Wołosatego na najwyższy w polskich Bieszczadach szczyt. W trakcie wędrówki odprawiane były kolejne stacje drogi krzyżowej. Wołosate to tylko jeden z punktów wyjściowych na Tarnicę. Ambitniejsi i bardziej zaprawieni w górskich wędrówkach turyści-pielgrzymi wybrali dalsze trasy. Niektóre grupy wędrowały z Mucznego, inne z Ustrzyk Górnych przez Szeroki Wierch. W tym roku warunki pogodowe i terenowe były niezwykle trudne. Wiał silny wiatr, a rozmokły teren nie ułatwiał marszu.

Marzec 2008

W Muzeum Przyrodniczym BdPN w Ustrzykach Dolnych otwarto wystawę malarstwa Zbigniewa Zamołojki – absolwenta Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Zamołojko wypowiada się w różnych formach artystycznych – od malarstwa do grafiki. Pisze również wiersze. Bierze udział w krajowych i zagranicznych wystawach sztuki. Tematyka jego twórczości inspirowana jest między innymi historią Bieszczadów, wielokulturowością i wielonarodowością tego zakątka Polski. Wystawa trwała do końca maja.

1.04.2008

W Ośrodku Informacji i Edukacji Turystycznej w Lutowiskach otwarto wystawę fotograficzną autorstwa Waldemara Czado – „Karpaty Wschodnie”. Waldemar Czado to ratownik Bieszczadzkiej Grupy GOPR, zakochany w Karpatach. Nigdy nie rozstaje się z aparatem fotograficznym „by to co kocha zatrzymać w kadrze i mieć zawsze przy sobie”. Swoje zdjęcia prezentuje w formie galerii internetowych. Tym razem, za namową przyjaciół i dzięki sponsorom, fotografie trafiły na papier. Tematem były pasma Czarnohory, Gorganów, Borżawy i Bieszczadów Wschodnich, leżące w ukraińskiej części Karpat Wschodnich. Wystawę można było oglądać do czerwca.

11.04.2008

„Ochrona i monitoring ptaków drapieżnych w BdPN” – to temat szkolenia, w którym uczestniczyło 15 pracowników Bieszczadzkiego Parku Narodowego (leśniczowie i strażnicy). Uczestnicy zapoznali się z ekologią ważniejszych gatunków, problemami ich ochrony oraz metodami monitoringu. Zajęcia prowadził mgr inż. Cezary Ćwikowski z ON-D BdPN.

26.04.2008

Począwszy od lutego do połowy kwietnia, jak co roku, ON-D w Ustrzykach Dolnych realizował program edukacyjny dla dzieci przedszkolnych pt. „Kolorowe rozmowy z mieszkańcami naszej Ziemi”. W programie wzięło udział 175 dzieci z 7 przedszkoli. W czasie pierwszych zajęć, prowadzonych na ekspozycji muzealnej prezentującej bieszczadzką faunę, dzieci zdobywały wiedzę na temat przyrody i zwierząt występujących w regionie. Zajęcia kończyły gry i zabawy ekologiczne. W drugim etapie programu dzieci wykonywały rysunki obrazujące piękno otaczającej przyrody. Rysowanie odbywało się również na ekspozycji muzealnej, wśród zwierząt. Podsumowaniem programu była uroczysta wystawa prac dzieci, połączona z wręczeniem dyplomów oraz folderków przyrodniczych i słodczy.

27.04.2008

W niedzielę, 27 kwietnia, na Polach Mokotowskich w Warszawie odbył się coroczny festyn pod hasłem „Dzień Ziemi 2008”. To największa w Warszawie impreza plenerowa o charakterze ekologiczno-edukacyjnym, przewidziana na ok. 60. tys. osób. Od wielu lat patronują jej Premier RP, Minister Środowiska, Wojewoda Mazowiecki oraz Prezydent m.st. Warszawy. Pola Mokotowskie podzielone były na 5 sektorów: informacyjny, prezentacyjny, ekspozycji, edukacyjny i działań kulturalnych. Hasłem przewodnim dla prezentacji poszczególnych parków narodowych w roku 2008 był „Klimat w potrzebie”.

Każdy z Parków Narodowych – przy pomocy zdjęć, makiet, zabaw i układanek – przedstawił problematykę związaną z tematem przewodnim spotkania. Organizatorzy festynu wydali komplet kolorowych 23 kart pocztowych, na których znalazły się informacje o klimacie każdego z parków narodowych oraz zdjęcie obrazujące zjawiska atmosferyczne lub klimatyczne związane z danym Parkiem. Uczestnicy festynu – głównie dzieci i młodzież – po zebraniu wszystkich kart, w nagrodę dostawali obwolutę z informacją o współczesnych zagrożeniach klimatu Ziemi. Bieszczadzki Park Narodowy reprezentowali pracownicy Parku – Barbara Ćwikowska, Cezary Ćwikowski, Bożena Rudziak.

Maj 2008

Od początku maja zmienił się przebieg niektórych szlaków na terenie Bieszczadzkiego Parku Narodowego. Szlak czerwony z Ustrzyk Górnych na Połoninę Caryńską rozpoczyna się na parkingu BdPN i wiedzie przez mostek na Rzeczycy, by po 1,5 km połączyć się ze „starym” szlakiem. Zmiana przebiegu szlaku podyktowana była złym stanem kładki na potoku Wołosaty. Inaczej przebiega również szlak niebieski w Wołosatem. Jego wejście na Tarnicę zostało przesunięte o 500 metrów i zaczyna się w okolicach cerkwiska, pokrywając się tym samym w całości ze ścieżką edukacyjną BdPN.

10.05.2008

W ON-D BdPN w Ustrzykach Dolnych otwarto wystawę „Strajki ustrzyckorzyszowskie grudzień 1980 – luty 1981”. Wystawione zostały dokumenty, fotografie, informacje prasowe i plakaty pochodzące ze zbiorów rzeszowskiego i lubelskiego Oddziału IPN, Archiwum Państwowego w Przemyśle, archiwum Zarządu Regionu Rzeszowskiego NSZZ „Solidarność” oraz osób prywatnych. Przedstawiają one politykę rolną PRL za czasów Gierka i Jaroszewicza, sytuację polskiej wsi przed rokiem 1980, początki opozycji chłopskiej pod koniec lat 70. oraz powstanie pierwszych struktur związkowych rolniczej „Solidarności” późnym latem i jesienią 1980 r. Zaprezentowano przebieg protestu w Ustrzykach Dolnych i jego pacyfikację, a także politykę dezinformacyjną władz komunistycznych. Obszernie pokazany został strajk okupacyjny w budynku b. WRZZ w Rzeszowie. Wystawio-

no wiele dokumentów, ulotek i plakatów strajkowych, a także informacje z manipulującej faktami prasy oficjalnej oraz antysolidarnościowe materiały propagandowe. Przedstawiono działania organów bezpieczeństwa wobec strajkujących. Ponadto zamieszczono teksty porozumień zawartych między rolnikami strajkującymi w Ustrzykach i w Rzeszowie a Komisją Rządową.

12 czerwca 2008 r. Tomasz Bereza – pracownik OBEP IPN w Rzeszowie – historyk, zajmujący się dziejami wsi i ruchem ludowym w XX wieku oraz historią regionalną Rzeszowszczyzny wygłosił referat na temat ruchów niepodległościowych środowiska wiejskiego na początku lat 80.

24.05.2008

Po wielu latach mieszkańcy Wołosatego oraz turyści doczekali się remontu drogi biegnącej z Ustrzyk Górnych. Remont rozpoczęty jeszcze późną jesienią 2007 roku został zakończony pod koniec kwietnia. W uroczystości oddania do użytku tego odcinka drogi wzięli udział przedstawiciele władz wojewódzkich, powiatowych oraz gminnych. Licznie uczestniczyli też mieszkańcy Ustrzyk Górnych i Wołosatego. Uroczystość była też okazją do wspomnienia i uhonorowania wieloletniej sołtyski Bogumiły Kranz, która zmarła na początku 2008 roku, a była tą osobą, bez której remont drogi byłby niemożliwy. Jej zasługi, nie tylko w kwestii drogi, podkreślali wszyscy, którzy ją znali. „Kamień z tablicą upamiętniającą Bogusię jest kamieniem nie tylko za drogę, ale też za to wszystko co dla nas zrobiła, za jej wielkie serce” – powiedział jeden z uczestników uroczystości.

6.06.2008

W Ośrodku Informacji i Edukacji Turystycznej Bieszczadzkiego Parku Narodowego w Lutowiskach otwarto wystawę fotografii „Magia kresowej przyrody”. Organizatorem wystawy był Okręg Roztoczański-Podkarpacki Związku Polskich Fotografów Przyrody. Zrzesza on pasjonatów fotografii zafascynowanych bogactwem przyrody i urodą pejzażu Polski południowo-wschodniej. Dokumentuje i utrwała walory przyrodnicze i piękno tak niezwykłych krain jak: Beskid Niski, Bieszczady, Pogórze Przemyskie, Kotlina Sandomierska, Roztocze, Wyżyna Lubelska, Polesie, sięgając aż po Podlasie. Zebrane na wystawie prace powstały w ciągu ostatnich 2 lat. Niektóre z nich były już nagradzane na konkursach krajowych bądź zagranicznych. Wystawa prezentowana była do 31 sierpnia 2008r.

10.06.2008

Problemy ochrony porostów w ekosystemach leśnych, to tytuł szkolenia, w którym uczestniczyło 21 pracowników Bieszczadzkiego Parku Narodowego (leśniczowie, podleśniczowie i strażnicy). Uczestnicy zapoznali się ze znaczeniem i problemami ochrony porostów w ekosystemach leśnych. Zajęcia prowadził dr Robert Kościelniak z Akademii Pedagogicznej w Krakowie.

15.06.2008

Rozpoczęły się obchody 50-lecia Muzeum Budownictwa Ludowego w Sano-ku. Z tej okazji w dniach 17–20 czerwca odbyła się międzynarodowa konferencja skansenowska „Drewniana architektura małych miast. Stan zachowania, problemy badawcze i konserwatorskie”. W konferencji wzięli udział naukowcy z kilkudziesięciu skansenów polskich i zagranicznych. Konferencji towarzyszyło m.in.: oddanie do użytku zwiedzających okazałej i w pełni wyposażonej łemkowskiej cerkwi z Ropok (łącznie z odrestaurowanymi wewnątrz malowidłami ściennymi), otwarcie dużej wystawy retrospektywnej o dorobku MBL. W konferencji Bieszczadzki Park Narodowy reprezentowała dr Grażyna Holly – kierowniczka działu edukacji ON-D BdPN.

19–20.06.2008

W Ośrodku Informacji i Edukacji Turystycznej w Lutowiskach obradowało Walne Zebranie Delegatów NSZZ Solidarność Sekcji Krajowej Pracowników Parków Narodowych. Gośćmi WZD byli przewodniczący sejmowej komisji ochrony środowiska Marek Kuchciński oraz przewodniczący Zarządu Regionu Tadeusz Majchrowicz. Głównym tematem obrad była sytuacja w parkach narodowych oraz zmiany organizacyjne jakie czekają te instytucje, a zwłaszcza przekształcenia związane z planowaną likwidacją gospodarstw pomocniczych. W drugim dniu obrad uczestnicy spotkania odbyli wycieczkę po Bieszczadzkim Parku Narodowym poznając problemy ochronne, organizacyjne oraz społeczne związane ze współpracą parku z samorządami terytorialnymi. Bieszczadzki Park Narodowy na zebraniu reprezentował przewodniczący komisji zakładowej dr Ryszard Prędko.

24–29.06.2008

W kilkudniowych warsztatach, które zorganizowano na terenie Ukrainy, uczestniczyły 32 osoby, głównie nauczyciele od lat współpracujący z Parkiem w ramach stałych programów edukacyjnych. Podczas warsztatów poznawano osobliwości przyrodnicze i kulturowe Huculszczyzny. Uczestnicy odbyli wycieczki terenowe w pasmo Czarnohory – na Pisany Kamień oraz Popa Iwana. Oprócz zajęć terenowych wygłoszone zostały również referaty nt. „Śladami S. Vincenza”, „Wybitne osobowości na tle historii Kresów” oraz „Klub 4 H – zasady i cele programu edukacyjnego”. Osoby prowadzące warsztaty: prof. dr hab. Kazimierz Wiech (AR Kraków) i Adam Leń (BdPN). W godzinach wieczornych dyskutowano o zakresie programów szkolnych, współpracy z Parkiem oraz udziale szkół w innych programach i przedsięwzięciach ekologicznych.

25.06.2008

W pobliżu polsko-ukraińskiej granicy, w okolicy wsi Sianki nielegalnie zastrzelono trzy żubry. Znalazł je leśniczy BdPN Witold Polechoński. Na szczytki

żubrów natrafił podczas wykonywania prac leśnych. Znalezione w ciele żubrów naboje, a w pobliżu łuski i opakowania po jogurcie ukraińskiej produkcji, wskazują domniemanych sprawców tego przestępstwa. Wycięte duże fragmenty tusz świadczą o tym, że polowano na mięso, a nie na trofeum. Okoliczności zabicia zwierząt badała komenda powiatowa policji w Ustrzykach Dolnych. Śledztwo nie przyniosło pozytywnego rezultatu i, podobnie jak w przypadku śmierci żubra w 2006 roku, sprawców nie wykryto.

5–6.07.2008

W Lutowiskach zorganizowano VII Powojenne Targi Końskie. Imprezę otworzyła parada konna, która przeszła główną ulicą Lutowisk. Poprowadziła ją Dziewczęca Orkiestra Dęta Wojewódzkiego Domu Kultury w Rzeszowie oraz Zespołu Szkół nr 1 w Rzeszowie. Turyści, jak i mieszkańcy Lutowisk, mogli nie tylko spróbować regionalnego jadła, ale również obejrzeć pokazy kowalskiego rzemiosła, posłuchać występu folkowego zespołu Barnaba, czy też wziąć udział w zajęciach garncarskich. W trakcie imprezy odbyły się licytacje koni huculskich, które można było nabyć po bardzo konkurencyjnych cenach. Przedmiotem licytacji były także konie Bieszczadzkiego Parku Narodowego – z Zachowawczej Hodowli Konia Huculskiego w Wołosatem.

Lipiec–Sierpień 2008

Tradycyjnie już w lipcu i sierpniu Ośrodek Naukowo-Dydaktyczny Bieszczadzkiego Parku Narodowego zorganizował cykl prelekcji – „Wakacyjne spotkania z przyrodą”. Prelekcje o tematyce przyrodniczej i kulturowej, ilustrowane przezroczami, fotografiami, filmami i prezentacjami multimedialnymi zgromadziły w sumie 240 uczestników.

4 lipca – „Niedźwiedziu, gdybyś w mateczniku siedział... Szanse utrzymania niedźwiedzia w faunie Polski” – dr hab. Zbigniew Jakubiec – Instytut Ochrony Przyrody PAN w Krakowie, Dolnośląska Stacja Terenowa we Wrocławiu;

11 lipca – „Storczyki – arystokraci roślin” – dr Marian Szewczyk – Instytut Pedagogiczny Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Sączu;

18 lipca – „Wędrówki po Czarnohorze” – prof. dr hab. Stefan Skiba – Instytut Geografii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie;

25 lipca – „Hucuły – konie Karpat” – mgr inż. Agnieszka Bordzoł – Bieszczadzki Park Narodowy;

1 sierpnia – „Wykorzystanie telemetrii do badań ekologii i behawioru dużych ssaków drapieżnych w Bieszczadach” – dr Wojciech Śmietana – Instytut Ochrony Przyrody PAN w Krakowie;

8 sierpnia – „Motywy roślinne w herbach i godłach państwowych” – prof. dr hab. Bogdan Zemanek – Ogród Botaniczny Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie;

14 sierpnia – „Torfowiska i bliźniczyńska – jałowe wyspy skarbów” – mgr Adam Szary – Bieszczadzki Park Narodowy;

22 sierpnia – „Na sześciu nogach – entomologia na wesoło” – prof. dr hab. inż. Kazimierz Wiech – Katedra Ochrony Roślin, Akademia Rolnicza w Krakowie; mgr inż. Alicja Zięba – Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie;

29 sierpnia – „Nazewnictwo Bieszczadów na mapach i w pamięci dawnych mieszkańców” – dr Wojciech Krukar – Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sanoku.

2.08.2008

W Lutowiskach podczas II obchodów Dnia Żubra najbardziej zasłużonym w restytucji tego gatunku w Bieszczadach wręczono statuetki bieszczadzkiego żubra. Wśród wyróżnionych znalazł się między innymi wieloletni dyrektor BdPN, a wcześniej nadleśniczy nadleśnictwa Lutowiska, Wojomir Wojciechowski. Drugim laureatem został Kajetan Perzanowski z Polskiej Akademii Nauk, od lat konsekwentnie prowadzący prace badawcze nad tym gatunkiem, będący również członkiem rady naukowej Bieszczadzkiego Parku Narodowego.

8.09.2008

W Ośrodku Naukowo-Dydaktycznym BdPN otwarto wystawę „Arcybiskup Ignacy Tokarczuk. Kościół, władza, opór społeczny.” Na wystawie prezentowane były dokumenty i fotografie obrazujące drogę życiową ks. abp. Tokarczuka, od domu rodzinnego, poprzez okres studiów teologicznych we Lwowie, przyjęcie święceń kapłańskich, pracę duszpasterską, aż po służbę kościołowi i narodowi jako biskup ordynariusz diecezji przemyskiej.

Fotografie i dokumenty pochodzą ze zbiorów: archiwum prywatnego księdza arcybiskupa Ignacego Tokarczuka, archiwum IPN w Warszawie, archiwum Oddziału IPN w Rzeszowie, archiwum Parafii pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Tarnobrzegu, Ewy Kuberny, Igora Witowicza, Agnieszki Szczepańskiej. Wystawę zorganizowaną przez rzeszowski oddział IPN można było oglądać do 30 października.

15–16.09.2008

W Krośnie odbyła się konferencja poświęcona problematyce ochrony żubra w Europie. W konferencji uczestniczyli naukowcy z Czech, Niemiec, Słowacji, Rosji, Rumunii, Szwecji i Ukrainy. Referaty wygłosili między innymi: Małgorzata Krasieńska, Jan Raczyński, Wanda Olech i Kajetan Perzanowski, natomiast spośród gości zagranicznych: Štefan Pčola i Josef Gurecka ze Słowacji, Ivan Mizin z Rosji, Ivan Parnikoza z Ukrainy, Tommy Svensson ze Szwecji oraz Rainer Glunz z Niemiec. Z Bieszczadzkiego Parku Narodowego w konferencji uczestniczył dr Antoni Derwich. Konferencja była najważniejszym w Bieszczadach akcentem obchodzonego właśnie Roku Żubra.

18–20.09.2008

Już po raz 17. w Ośrodku Naukowo-Dydaktycznym BdPN w Ustrzykach Dolnych zorganizowano konferencję „Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery Karpaty Wschodnie”. Tym razem ponad 70 uczestników z Polski, Ukrainy, Słowacji, Rumunii i Węgier dyskutowało na temat ochrony najcenniejszych zasobów przyrodniczych w Karpatach. Swoimi doświadczeniami w tym względzie podzieliли się naukowcy z rumuńskiego Parku Narodowego Retezat, węgierskiego Duna Ipoly PN, słowackiego – Pienińskiego PN oraz ukraińskiego Użańskiego Parku Narodowego. Stronę polską reprezentowały: Bieszczadzki PN, Magurski PN, Gorczański PN, Pieniński PN, Tatrzański PN oraz Babiogórski PN. Po raz pierwszy od lat, ze względu na fatalne warunki pogodowe, nie udało się zrealizować sesji terenowej, która zazwyczaj kończyła konferencję.

26–27.09.2008

W ostatni weekend września na szlakach Bieszczadzkiego Parku Narodowego oraz w jego otulinie zorganizowano akcję sprzątania „Czyste Góry”. Rajd, mający trzydziestodwuletnią tradycję, ponownie zgromadził wielu uczestników, którzy przez dwa dni zbierali śmieci pozostawione przez turystów na szlakach. Z roku na rok do sprzątania jest coraz mniej. To dobrze świadczy, z jednej strony o świadomości turystów, z drugiej zaś o sprawności funkcjonowania służb Parku Narodowego, które na bieżąco w trakcie sezonu dbają o czystość szlaków.

23–24.10.2008

Bieszczadzki Park Narodowy, w porozumieniu z Podkarpackim Centrum Edukacji Nauczycieli w Rzeszowie Oddział w Krośnie, zorganizował warsztaty dla nauczycieli. Dotyczyły one między innymi interpretacji zjawisk i procesów przyrodniczych na nowej ścieżce przyrodniczej „Wetlina – Dział” oraz ochronie zasobów przyrodniczych i kulturowych polsko-słowackiej części Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery „Karpaty Wschodnie”. W ramach warsztatów odbyły się zajęcia terenowe w Bieszczadzkim Parku Narodowym oraz na terenie Słowacji – w Parku Narodowym „Połoniny” i CHKO „Vihorlat”. Zajęcia prowadzili: dr Robert Kościelniak (Akademia Pedagogiczna w Krakowie), dr Stanisław Kucharzyk (Ośrodek Naukowo-Dydaktyczny Bieszczadzkiego Parku Narodowego) i inż. Marian Gić (Park Narodowy „Połoniny”). Tematy szczegółowe zajęć terenowych dotyczyły m.in. znaczenia porostów i grzybów w ekosystemach leśnych, siedlisk i gatunków roślin w programie Natura 2000, ochrony przyrody w Karpatach Wschodnich.

Warsztaty były okazją nie tylko do pogłębienia wiedzy szczegółowej z zakresu nauk przyrodniczych i geograficznych. Dały także możliwość wymiany doświadczeń w zakresie metod nauczania funkcjonowania przyrody oraz wychowania ekologicznego dzieci i młodzieży szkolnej. Służą też podtrzymaniu i rozwijaniu wzajemnej współpracy pomiędzy szkołami i Parkiem.

12.11 – 19.12.2008

W Ośrodku Naukowo-Dydaktycznym BdPN prezentowana była wystawa „Zesłańcy–Sybiracy–Deportowani”. Wystawa przedstawiała losy Polaków zesłanych w głąb Rosji w latach 1768–1956. Na planszach prezentowane były fotografie, dokumenty i inne pamiątki z zesłania.

20.11.2008

W Ośrodku Informacji i Edukacji Turystycznej BdPN w Lutowiskach można było oglądać pokonkursową wystawę fotografii „Las w moim obiektywie”. Wystawa prezentowała najlepsze zdjęcia z ponad 3500 prac nadesłanych w 2007 roku przez 300 uczestników na konkurs fotograficzny. Organizatorem konkursu był dwutygodnik „Las Polski” – istniejące od 1921 roku czasopismo leśników i przyjaciół lasu. Zdjęcia pochodziły z terenu całej Polski, od wybrzeża aż po góry. Wykonali je fotograficy amatorzy i zawodowcy – wielu z nich na co dzień pracuje w Lasach Państwowych lub w parkach narodowych. Łączy ich jedno – umiłowanie rodzimej przyrody i umiejętność wnikliwej obserwacji. Wystawę można było oglądać do 31.12.2008 r.

21.11.2008

W Ośrodku Naukowo-Dydaktycznym BdPN w Ustrzykach Dolnych odbyło się seminarium poświęcone odnawialnym źródłom energii. Seminarium skierowane było do pracowników samorządowych – gminnych i powiatowych. W spotkaniu wzięło udział ponad 40 przedstawicieli władz samorządowych, parków krajobrazowych, naukowców oraz osób zainteresowanych tą problematyką. O pozyskiwaniu, przetwarzaniu oraz aspektach ekonomicznych produkcji energii odnawialnej mówił dr Janusz Teneta z AGH w Krakowie.

Listopad–Grudzień 2008

W listopadzie i na początku grudnia trwały intensywne prace przygotowawcze zmierzające do ogłoszenia przetargu na Plan Ochrony BdPN na lata 2011–2030. 3 listopada 2008 r. podpisano umowę z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na finansowanie realizacji przedsięwzięcia „Przygotowanie projektu planu ochrony Bieszczadzkiego Parku Narodowego”. Następnie 5 i 24 listopada w Krakowie odbyły się dwa spotkania Prezydium Rady Naukowej BdPN poświęcone sprawie stworzenia specyfikacji istotnych warunków zamówienia na ww. zadanie. 4 grudnia został ogłoszony przetarg.

05.12.2008

„Problemy monitoringu dużych ssaków” – to temat szkolenia, w którym wzięło udział 21 pracowników Bieszczadzkiego Parku Narodowego (leśniczowie, podleśniczowie i strażnicy). Uczestnicy zapoznali się z ekologią oraz problemami

ochrony i monitoringu dużych ssaków. Poznali sprzęt stosowany do tego rodzaju badań. Zajęcia prowadzili dr Wojciech Śmietana – pracownik naukowy IOP PAN w Krakowie oraz dr Jan Loch – pracownik Gorczańskiego Parku Narodowego.

12.12.2008

W Ustrzyckim Domu Kultury odbył się uroczysty finał XVI konkursu „Zachowamy piękno i walory przyrodnicze Bieszczadów” W programie uczestniczyło 213 uczniów z 13 gimnazjów bieszczadzkich. Były to: Gimnazjum nr 1 w Ustrzykach Dolnych, Gimnazjum nr 2 w Ustrzykach Dolnych, Gimnazjum nr 1 w Zagórzu, Gimnazjum nr 2 w Zagórzu, Gimnazjum w Olszanicy, Gimnazjum w Tarnawie Dolnej, Gimnazjum w Lutowiskach, Gimnazjum w Komańczy, Gimnazjum w Lesku, Gimnazjum w Czarnej, Gimnazjum w Uhercach, Gimnazjum w Wojtkówce, Gimnazjum w Myczkowie. W wyniku dwuetapowego finału konkursu drużynowo wygrało Gimnazjum nr 2 z Ustrzyk Dolnych przed Gimnazjum z Tarnawy Dolnej oraz Gimnazjum nr 1 z Zagórza. Indywidualnie zwyciężyła Patrycja Kaczmar z Tarnawy Dolnej przed Marią Karkulą (Gimnazjum nr 2 Ustrzyki Dolne), Przemysławem Kulą (Gimnazjum z Tarnawy Dolnej) oraz Alicją Frankowską i Moniką Wilczak (obie z Gimnazjum nr 2 w Ustrzykach Dolnych). Zwycięzcy i uczestnicy finałowej rozgrywki otrzymali cenne nagrody rzeczowe ufundowane przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i GW w Rzeszowie oraz Bieszczadzki Park Narodowy.

Wydawnictwa

W 2008 roku ukazały się następujące wydawnictwa Bieszczadzkiego Parku Narodowego:

1. Roczniki Bieszczadzkie tom XVI – w którym opublikowano m.in. materiały z konferencji Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery „Karpaty Wschodnie”.
2. Kalendarz Przyrodniczy BdPN na 2009 r.
3. Uzupełnienia do trzech przewodników na ścieżki przyrodnicze: „Wetlina-Dział”, „Bereżki-Połonina Caryńska”, „Kalnica-Smerek”.
4. Wznowienie Przewodnika po muzeum przyrodniczym BdPN – poprawione i uzupełnione.